

Solidarita rozhoduje o kvalitě mravního jednání

Stanislav Stark tvrdí ve své knize, že začátek 21. století charakterizuje, oproti 19. a 20. století, klesající důvěra v lidský rozum. Postupně nastupuje vláda iracionality, nastupuje doba, ve které lidé nahlíží na svět spíše partikulárně a končí jednotný výklad dějin. Podobně se to projevuje v otázkách morálky, protože není žádná jednotná morálka, která by mohla být nápomocná v globalizovaném světě k jednotnému etickému cítění.

Filozofie 19. a 20. století byla orientovaná antropologicky, dnes je více zaměřena např. z pozice Michaela Foucaulta, na jazykové projevy člověka. Dějiny člověka podle tohoto autora jsou projevem různých jazykových vyjádření a ty pak také určují lidskou činnost. Zkoumat určitou dobu znamená zjišťovat, jak lidé té určité doby pojmenovávali věci, jevy, jak formulovali své uvažování. Foucault však uznává i ekonomickou determinaci společenského života spolu s dalšími determinanty. Pochopit člověka znamená tedy rozumět jeho projevům, formám myšlení i činnosti. Foucault si uvědomuje, že posuzujeme člověka na základě obecného určení a přiřazení k lidskému rodu, ale současně je ho nutně vidět v jeho konkrétním zařazení do společnosti a jeho individuální určitosti. Zde se vidí potřeba zkoumat člověka z psychologické stránky, zjistit, jak člověk sám o sobě uvažuje, jak prožívá lidské společenství a jaké zkušenosti má se světem, co je v cítění člověka standardní a co se vymyká normě. Je zřejmé, že svět je nehotový, nedokonalý, interpretace světa jsou otevřené. Foucault nenabízí jednotný pohled na člověka, dokonce mluví o zániku filozofie, filozofie je spíše systém obrazů, které nejsou definitivní podobně jako jejich interpretace.

Francois Lyotard pokračuje ve filozofických úvahách tohoto typu, dále pak Jacques Derrida i americký myslitel Richard Rorty. Otázka pravdivosti je významná ve filozofii Rortyho. Podle něj naše poznávací činnost netvoří jednotný systém a výsledky naší poznávací činnosti nejsou ani věrohodné. Pravda závisí na dovednosti užívat jazyk, na výběru pojmů, kterých užíváme. Ne tedy objektivita, ale subjektivita rozhoduje o našem poznání. Zde je zřejmé, jak rozdílná jsou někdy stanoviska filozofů a přírodovědců. Přesto nemůžeme odmítat koncepce současných filozofů, protože i kdyby se mýlili, výrazně poukazují na komplexnost světa, na procesy, které nás ovlivňují, i když jim nerozumíme nebo si je neuvědomujeme především v oblasti lidské komunikace nebo nekomunikace. Důležité ale je, že Rorty zdůrazňuje princip solidarity, který vede k upevnění lidského společenství, k síle lidské soudržnosti. Solidarita rozhoduje o kvalitě mravního jednání. Solidarita je mravní povinnost. Pokud uznáváme legitimní možnost nejednotné mravní plurality, pak v tématu solidarity bychom ji připustit neměli. Solidarita je kritériem mravní kvality lidské společnosti.

Josef Dolista
odpovědný redaktor